

VAN DE ARBEIDSMARKT

Afgestudeerden ondervraagd

9 maanden werken en/of solliciteren

Mensen die geografie studeren of gestudeerd hebben krijgen vaak de vraag te horen wat ze nou met die studie kunnen. Wanneer in marketingtermen gedacht wordt aan de positionering van 'de geograaf', is dit natuurlijk een bijzonder interessante vraag. Voordat een op de toekomst gericht marketingplan voor afgestudeerde geografen opgesteld wordt, is allereerst inzicht gewenst in de positie die geografen thans op de arbeidsmarkt innemen. De vraag wat geografen met hun vak doen is in dit verband minstens zo belangrijk als de vraag wat ze kunnen. Daarom heeft de Stichting Geografenwerk in samenwerking met het Geografisch Instituut van de Rijksuniversiteit Utrecht onderzocht hoe het een groep Utrechtse geografen in een periode van ongeveer negen maanden na het afstuderen is vergaan.¹

DRS. W. WESTERVOORDE *

Met het doctoraalpapiertje op zak betreden geografen een arbeidsmarkt die nog steeds aan de ruime kant is. Een aanbodoverschot komt natuurlijk in eerste instantie tot uitdrukking in de werkloosheidscijfers (23% van de Utrechtse geografen staat ongeveer 9 maanden na het afstuderen nog als werkzoekend te boek). De effecten van een ruime arbeidsmarkt blijven echter niet beperkt tot de categorie werkzoekenden. De positie van de werkenden kan er eveneens door worden aangetast. In een situatie waarin het aanbod de vraag naar arbeidskrachten overtreft, beschikken werkgevers over substitutiemogelijkheden. Voor veel werkgevers is dit aanleiding om meer dan voorheen naar minder bindende arbeidsovereenkomsten te streven. Door deze flexibilisering wordt het steeds moeilijker direct na het afstuderen een vaste aanstelling te bemachtigen. Aan het begin van hun loopbaan zijn velen aangewezen op tijdelijke contracten. In een verlengde proefperiode moeten ze eerst maar eens hun kunnen bewijzen. Uit het Utrechtse onderzoek blijkt dat van de geografen die betaald werk verrichten (65% van de ondervraagden) ongeveer de helft een tijdelijk arbeidscontract heeft. Voor de meesten van hen is het de eerste baan. Het onderzoek heeft dus geen aanwijzingen opgeleverd over de juistheid (of

onjuistheid) van de veel gehoorde stelling dat de huidige generatie afgestudeerden gedurende een lange periode op tijdelijke contracten is aangewezen en van de ene tijdelijke baan in de andere rolt. Kennelijk is een periode van 9 maanden te kort om daar uitspraken over te kunnen doen.

De werkgevers die Utrechtse geografen in dienst hebben genomen zijn ruwweg in drie categorieën onder te verdelen. Op dit moment is de *private sector* de grootste afnemer (van de ondervraagden heeft een kwart in deze sector een baan gevonden). Binnen deze sector vindt men vooral emplooi bij particuliere onderzoeksbureaus. Maar ook de *wetenschappelijke instituten* en de diverse *overheidsinstellingen* zijn voor geografen nog steeds belangrijke werkgevers. De tijdelijke contracten treffen we met name aan binnen de universiteiten (assistenten in opleiding) en in iets mindere mate ook in de *private sector*.

De belangrijkste taken van de werkende geografen liggen voor het merendeel op het vlak van het onderzoek en de beleidsadviesing. In de vaste aanstellingen ligt het accent wat meer op het beleid en bij de tijdelijke banen ligt de nadruk meer op het onderzoek. Het gaat hierbij lang niet altijd om specifiek geografische onderwerpen. Dit blijkt onder meer uit de opleidingseisen die voor deze functies gelden. Een academisch werk- en denkniveau was in ruim de helft van de gevallen de belangrijkste eis.

STICHTING
GEOGRAFENWERK

Een opleiding in één van de ruimtelijke wetenschappen was voor 38% van de onderzoeks- en beleidsfuncties een vereiste. De markt vraagt kennelijk zowel vakinhoudelijke kennis (specialisten) als breed inzetbare generalisten die over een aantal meer algemene kwaliteiten beschikken. Geografen die op zoek zijn naar een (andere) werkring kunnen hieruit opmaken, dat ze zich niet louter en alleen op specifiek geografische werkvelden hoeven te oriënteren. Ook als algemeen academicus liggen er voor hen duidelijke mogelijkheden. Ze moeten dan wel concurreren met andere aca-

demi. Die confrontatie hoeft men beslist niet uit de weg te gaan. Inmiddels zijn er immers genoeg voorbeelden bekend waaruit blijkt dat geografen op dat vlak zeker kansen hebben. Die kansen worden vergroot wanneer steeds meer werkgevers vertrouwd raken met de mogelijkheden die de ruimtelijke wetenschappers hen kunnen bieden.

Om de dagelijkse werkzaamheden goed te kunnen verrichten is volgens de ondervraagden een breed scala van vaardigheden van belang. De belangrijkste vaardigheden (dat wil zeggen de eigenschappen die de meeste geografen voor het uitoefenen van hun functies van belang achten) hebben met name betrekking op *communicatieve* kwaliteiten (een goede mondelinge en vooral schriftelijke uitdrucksvaardigheid en contactuele eigenschappen) en op *onderzoekstechnische* kwaliteiten (kennis van Methoden & Technieken en kennis van en ervaring met het gebruik van een computer). Het is opvallend, dat er hierbij nauwelijks verschil is tussen de functies waarvoor een algemeen academisch niveau werd verlangd en de functies waarbij expliciet om een geograaf werd gevraagd. Hoewel werkgevers natuurlijk graag het bekende schaap met de vijf poten in huis halen, hoeven geografen zich hierover geen (al te grote) zorgen te maken. De vraag of de genoemde vaardigheden in voldoende mate in de opleiding aan bod zijn gekomen, is namelijk door een ruime meerderheid bevestigend beantwoord. Vanuit de huidige functie gezien vindt één op de drie werkende geografen dat de opleiding op enkele onderdelen verbeterd kan worden. Hierbij denken zij met name aan een te geringe toepassingsgerichtheid van de studie en aan het ontbreken van trainingen in mondelinge uitdrucksvaardigheden. Hoewel deze kritiek op de opleiding afkomstig is van een minderheid, moeten deze signalen toch ter harte worden genomen. Het zijn namelijk vaardigheden die werkgevers over het algemeen zeer op prijs stellen. Meer aandacht voor deze punten kan er wellicht toe bijdragen dat de opleiding beter aansluit bij de eisen van de markt. Men hoeft hierbij niet bang te zijn achter de feiten aan te lopen. Omdat het hier om vrij constante functie-eisen gaat, is het gevaar van de zogenaamde varkenscyclus niet of nauwelijks aanwezig.

* Stafmedewerker Stichting Geografenwerk

1. Onder de titel 'De arbeidsmarkt opnieuw verkend' is uitgebreid over dit onderzoek gerapporteerd (zie ook de rubriek Agoronomi van september 1988).